

Toelichting bij de VFN Gedragscode per 1 mei 2019

Reikwijdte en definities

Artikel 1. reikwijdte

Dit artikel beoogt de reikwijdte van de VFN Gedragscode ten opzichte van de Gedragscode Hypothecaire Financieringen (GHF) vast te stellen. Kern is dat een hypothecaire zekerheid op zich niet bepalend is voor de toepasselijkheid van de VFN Gedragscode, maar de doelstelling die de consument heeft met het krediet. Indien de consument, bij verwerving van een voor eigen bewoning bestemd registergoed, beoogt met het krediet die verwerving – mede- te financieren, dan is de GHF van toepassing. Daarmee wordt voorkomen dat de op grond van de GHF verantwoord geachte leencapaciteit voor de verwerving van een woning wordt overschreden. Indien de financiële dienstverlener op de hoogte is van het voornemen van de consument dat hij het krediet gaat aanwenden voor de verwerving van een woning, dan dient hij te controleren dat het krediet past binnen de maximale leencapaciteit volgens de GHF. Voor zover dat niet het geval is zal geen krediet worden verstrekt. De opgave van de consument is bepalend voor de wetenschap van de financiële dienstverlener, tenzij deze kon of behoorde te weten dat de consument beoogde het krediet aan te wenden voor de verwerving van een woning als bedoeld in de GHF.

Artikel 2. Definities

Geen toelichting.

Adviseren van de consument en zorgdragen voor een adequate aansluiting tussen bestedingsdoel en kredietproduct

Artikel 3a. Het adviseren van de consument

1. In de Wet op het financieel toezicht is al een bepaling opgenomen die voorschrijft dat de financiële dienstverlener in zijn advisering zo veel mogelijk rekening houdt met de doelstellingen van de consument. Deze bepaling wordt hier herhaald omdat de VFN grote waarde hecht aan het in lijn zijn van het advies met de doelstellingen van de consument. De doelstellingen zullen dan ook in het advies terug te vinden moeten zijn, evenals de overwegingen die tot het adviseren van een bepaalde kredietvorm hebben geleid.
2. Het belang van de consument staat voorop. Hier bestaat ten aanzien van het krediet een sterke samenhang met artikel 3 lid a. Ook echter bij het adviseren van verbonden financiële producten dient het klantbelang voorop te staan. Dat geldt zowel voor bijvoorbeeld het verbinden van spaar- en beleggingsproducten ter aflossing van het krediet als voor verzekeringen die beogen aflossing mogelijk te maken ingeval van werkloosheid, arbeidsongeschiktheid, overlijden en dergelijke oorzaken van betalingsonmacht. Daarbij dient in het advies niet alleen het belang van het verbonden product voor die specifieke consument te worden toegelicht, maar ook het belang van de consument bij de wijze waarop dat verbonden financiële product wordt betaald. Ten einde voor de consument optimale transparantie te realiseren ten aanzien van de eventueel meegefinancierde advieskosten voor kredietgerelateerde verzekeringen, zullen deze kosten niet door de aanbieder direct worden uitbetaald aan de bemiddelaar.
3. Dit lid beoogt dat bij het verstrekken van het krediet algemeen bekende voorzienbare ontwikkelingen zoals pensionering in het advies worden meegenomen. Geadviseerd wordt de consument te vragen naar voorzienbare toekomstige ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op het advies. De mededelingen van de consument zijn hierbij bepalend voor de wetenschap van de financiële dienstverlener.
4. Het advies is op de individuele consument afgestemd, wat inhoudt dat de overwegingen ook herleidbaar moeten zijn tot die individuele consument.

Ingeval van verbonden bemiddelaars kan de aanbieder tot een ander advies komen voor de consument. De eindverantwoordelijkheid voor het advies ligt dan bij hem.

Artikel 3b. Het zorgdragen voor een adequate aansluiting tussen bestedingsdoel en kredietproduct

Geen toelichting.

Acceptatie / behandeling kredietaanvragen

Artikel 4. De basisnorm

Artikel 4:34 Wft schrijft voor dat de aanbieder van krediet in het belang van de consument voorafgaand aan de totstandkoming van een overeenkomst informatie inwint over diens financiële positie en beoordeelt, ter voorkoming van overkreditering van de consument, of het aangaan van de overeenkomst verantwoord is. De VFN Gedragscode schrijft voor dat ter voorkoming van overkreditering van de consument bij kredietverlening de basisnorm voor levensonderhoud moet worden gehanteerd zoals die door de VFN, daarin geadviseerd door het Nibud, wordt vastgesteld. Daartoe wordt onderscheid gemaakt in vier typen huishoudens: alleenstaand, alleenstaand met kinderen, gehuwd/samenwonend en gehuwd/samenwonend met kinderen. De basisnormen worden jaarlijks in december vastgesteld en dienen uiterlijk 1 april van het daaropvolgende jaar te worden gehanteerd.

Bij het bepalen van de basisnorm wordt gebruik gemaakt van de norm woonlast zoals die wordt geadviseerd door het Nibud. Bij de berekening van de leencapaciteit van de consument wordt uitgegaan van de werkelijke woonlasten in het geval van huurders. Bij de bepaling van de netto woonlasten van huiseigenaren wordt uitgegaan van de fictie die wordt uitgewerkt in artikel 5 van de Gedragscode.

Artikel 5. De leennorm

Het is een bekend gegeven dat met het stijgen van het inkomen consumenten ook op ruimere voet leven. Men heeft een grotere auto en gaat vaker met vakantie. Het is in de kredietverlening dan niet reëel om bij hogere inkomens uit te gaan van uitsluitend de basisnorm. Daarom dient naast de basisnorm ten minste 15% van het inkomen, na aftrek van de norm woonlast en de basisnorm, voor levensonderhoud beschikbaar te zijn. Dit is de leennorm, die dus afhankelijk is van het inkomen en de gezinssituatie. De minimale leennormen voor de hogere inkomens zijn mede afhankelijk van de wijze waarop toeslagen en vakantiegeld worden meegenomen in het inkomen.

VFN Leennormen vanaf 1 juni 2018:

		Alleenstaand	Alleenstaand met kinderen	Gehuwden / Samenwonenden	Gehuwden / Samenwonenden met kinderen
Totaal inkomen		1087	1719	1593	1967
Norm woonlast	-/-	225	225	225	225
Uitgaven ster (*) posten	-/-	92	291	92	136
10% reservering	+/+	77	120	128	161
Branche toeslag	+/+	100	100	100	100
Risico opslag	+/+	0	256	0	0
Basisnorm incl	=	947	1679	1504	1867
Vakantietoeslag	-/-	50	50	71	71
Overige toeslagen	-/-	94	726	176	550
Basisnorm excl alle toeslagen	=	803	903	1257	1246

	Alleenstaand	Alleenstaand met kinderen	Gehuwden / Samenwonenden	Gehuwden / Samenwonenden met kinderen
Minimumnorm inkomens \geq 3.421 incl.*	€ 1.284	€ 1.907	€ 1.757	€ 2.066
Minimumnorm inkomens \geq 3.046 excl.*		€ 1.191		€ 1.482
Minimumnorm inkomens \geq 3.212 excl.*	€ 1.131		€ 1.516	
* toeslagen en vakantiegeld				

Onder vaste lasten worden ten minste verstaan de werkelijke woonlasten (de werkelijke maandlast voor huurders en de netto maandlast op basis van de uitgewerkte fictie in het geval van huiseigenaren), alimentatie en financieringslasten.

Ingeval van een koopwoning met een hypothecaire financiering wordt om de fictieve netto woonlasten vast te stellen uitgegaan van een fictieve belastingteruggaaf die afhankelijk is van de hoogte van het (gezamenlijke) bruto inkomen van de aanvrager(s). Bij (gezamenlijke) inkomens vanaf twee keer modaal mag gerekend worden met een belastingvoordeel van 30% op de bruto woonlast. Bij de lagere inkomens mag worden uitgegaan van een belastingvoordeel van 25% op de bruto woonlast. Onder bruto lasten van een woningfinanciering worden verstaan: te betalen rente; contractuele aflossingen; contractuele betalingen van premie voor (een) aan de woningfinanciering gekoppelde kapitaalverzekering(en); contractuele betalingen van inleg van (een) aan de woningfinanciering gekoppelde spaar- en/of beleggingsrekening(en); erfpachtcanon/retributie/liggelden bij woonboten. De eventuele premie voor een overlijdensrisicoverzekering behoeft niet in aanmerking te worden genomen als onderdeel van de bruto maandlast.

De aanbieder mag bij het vaststellen van de woonlasten van een huiseigenaar ook uitgaan van de netto lasten per maand van de woningfinanciering op basis van een annuïtair aflossingsschema van het bedrag van de (resterende) woningfinanciering berekend over een periode van 30 jaren, op basis van de Gedragscode Hypothecaire Financieringen.

De overige vaste lasten maken doorgaans deel uit van het pakket voor levensonderhoud dat het Nibud hanteert. Lasten die daarin niet zijn opgenomen en, evenals alimentatie overigens, niet bij elke consument voorkomen zijn bijvoorbeeld extra ziektekosten, hoge energielasten, kinderopvang of pensioenverplichtingen. Het is aan de aanbieder om daar invulling aan te geven.

Onder netto inkomen, als gebruik wordt gemaakt van de exclusief leennormen, wordt verstaan het netto maandelijkse inkomen op basis van een kalendermaand, waarin niet wordt meegenomen zorgtoeslag, vakantiegeld, kinderbijslag, reiskostenvergoedingen, tegemoetkoming schoolkosten en belastingteruggaaf ziektekosten/TBU.

Voorbeeld: bij samenwonenden met een netto inkomen van € 2.067 bedraagt (per 1 juni 2018) de basisnorm € 1.257. Voor levensonderhoud dient vanwege de inkomensafhankelijke norm na kredietverlening ($€ 2.067 -/- € 225 -/- € 1.257$) x 15% plus € 1.257 is € 1.344,75 beschikbaar te blijven. Dit is de leennorm voor deze consumenten. Stel dat de huur € 400 bedraagt, dan resteert als maximale maandlast voor kredietverlening $€ 2.067 -/- € 1.344,75 -/- € 400 = € 322,25$.

Dat correspondeert met een doorlopend krediet van $50 \times € 322,25 = € 16.112,50$. Dit is slechts een cijfermatig voorbeeld omdat de kredietgever nog allerlei andere omstandigheden in zijn beoordeling kan betrekken, zoals alimentatie of al bestaande financieringslasten, waardoor het maximaal te verstrekken krediet kan afwijken van dit voorbeeld. Als de kredietaanbieder een Aflopend Krediet verstrekt aan de consument is het maximaal te verstrekken bedrag afhankelijk van de wijze waarop de maandelijkse verplichtingen van het Aflopende Krediet worden vastgesteld.

De financier dient de hoogte van het inkomen en de woonlasten te verifiëren.

Artikel 6. Behandeling van kredietaanvragen

Artikel 6a regelt de wijze waarop de lopende verplichtingen uit Consumptieve Kredieten, de kredietvorm van het nieuw af te sluiten krediet en de mate waarin lopende Consumptieve Kredieten worden overgesloten van invloed zijn op het maximaal aan de consument te verstrekken kredietbedrag.

Voor nieuw af te sluiten Doorlopende Kredieten geldt dat de maandlast die wordt gehanteerd om de maximale kredietruimte van de consument te bepalen minimaal op 2% wordt gesteld. De kredietaanbieder kan doorlopende kredieten aanbieden die een maandelijkse termijn kennen die lager ligt dan 2%. Bij het bepalen van het maximaal af te sluiten krediet dient de kredietaanbieder voor doorlopende kredieten echter uit te gaan van een maandelijkse termijn van minimaal 2% van de krediet som. Ook voor Doorlopende Kredieten en Roodstanden op betaalrekeningen, die beschikbaar blijven voor de consument na het afsluiten van een nieuw Consumptief Krediet, wordt een maandlast gehanteerd die minimaal 2% van de krediet som bedraagt.

Voor nieuw af te sluiten Aflopende Kredieten kan de aanbieder bij het bepalen van de maximaal te verstrekken krediet som uitgaan van een fictieve maandlast van 2% van de krediet som. De kredietaanbieder kan in principe ook uitgaan van de werkelijke maandlasten van het nieuw af te sluiten Aflopende Krediet.

Daar waar de aanbieder de werkelijke maandlasten van een nieuw af te sluiten Aflopend Krediet wenst te hanteren bij het bepalen van het maximaal te verstrekken krediet gelden een aantal aanvullende bepalingen. De betreffende bepalingen zijn gerelateerd aan de looptijd van het nieuw af te sluiten Aflopende Krediet, de hoogte van de eventuele slottermijn en de mate waarin het nieuw af te sluiten Aflopende Krediet leidt tot daadwerkelijke beschikbaarheid van extra kredietruimte voor de consument.

Aflopend Krediet:

Bij een nieuw af te sluiten Aflopend Krediet kan de kredietaanbieder bij het bepalen van het maximaal te verstrekken krediet uitgaan van de daadwerkelijke maandelijkse lasten van het betreffende krediet. Hierbij gelden echter twee aanvullende ondergrenzen. De te hanteren maandlast is niet lager dan de werkelijke last van een vergelijkbaar Aflopend Krediet met een looptijd van 96 maanden. Daarnaast is de te hanteren maandlast niet lager dan 2% van de slottermijn. De aanvullende bepalingen beogen dat het hanteren van lange looptijden en/of hoge slottermijnen slechts in beperkte mate kunnen leiden tot de mogelijkheid om meer krediet beschikbaar te stellen aan de consument.

De VFN Gedragscode stelt geen grenzen aan toegestane looptijden en slottermijnen. Uitsluitend de wijze waarop deze factoren invloed hebben op het maximaal te verstrekken krediet worden geregeld.

De maandelijkse verplichtingen uit hoofde van lopende Aflopende Kredieten die niet worden afgelost met een nieuw af te sluiten krediet kunnen worden vastgesteld op basis van 2% van de krediet som of op basis van de werkelijke maandelijkse lasten voor de consument.

Aflopende Kredieten (niet zijnde Huurkoop of Koop op afbetaling):

Bij de overige Aflopende Kredieten geldt een aanvullende bepaling. Als het nieuw af te sluiten Aflopende Krediet niet of slechts beperkt leidt tot een toename van de totale aan de consument verstrekte krediet som, worden de lasten van het nieuw af te sluiten Aflopende Krediet bepaald op minimaal 2%. Deze situatie zal zich met name voordoen als het nieuw af te sluiten Aflopende Krediet hoofdzakelijk wordt aangegaan om al lopende Doorlopende kredieten in te lossen. De maandelijkse verplichtingen uit hoofde van lopende overige Aflopende Kredieten die niet worden afgelost met een nieuw af te sluiten krediet kunnen worden vastgesteld op basis van 2% van de krediet som of op basis van de werkelijke maandelijkse lasten voor de consument.

b. Dit artikel leidt geen uitzondering.

c. Ten aanzien van Consumptieve Kredieten waar de maandelijkse termijnen uitsluitend een rentecomponent bevatten ("Rentekredieten") gelden aanvullende eisen voor kredietaanbieders ten aanzien van acceptatie en informatieplicht.

De VFN Gedragscode kent een "ja-mits" bepaling ten aanzien van de verstrekking van Rentekredieten.

Voor Rentekredieten die niet vallen onder de in artikel 6d genoemde bepaling geldt een verzwaarde informatieplicht. De kredietaanbieder informeert minimaal eens per jaar de consument over het feit dat de uitstaande consumptieve schuld op enig moment zal moeten worden voldaan en wijst de consument er daarbij op dat de op enig moment verplichte aflossing zal leiden tot een toename van de maandelijkse verplichtingen van de consument.

d. Artikel 6d beoogt mogelijkheden te creëren voor consumenten om over te stappen naar een andere aanbieder, ook als dat op basis van de huidige leennorm niet is toegestaan.

Als de consument door een krediet over te sluiten naar een andere aanbieder aantoonbaar beter af is, kan een aanbieder er voor kiezen om de betreffende consument buiten de VFN leennormen toch te accepteren.

Door de betreffende bepaling wordt voorkomen dat consumenten, die op basis van de huidige VFN leennormen niet meer in aanmerking komen voor een consumptief krediet, mogelijkheden worden ontnomen om bij een andere aanbieder op betere voorwaarden een Consumptief Krediet aan te gaan door oversluiting.

e. Artikel 6^e legt de situaties vast waarbij aanbieders de inkomenssituatie bij pensionering dienen te betrekken bij de kredietbeoordeling.

Algemene vereisten voor dienstverlening bij consumptief krediet

Artikel 7. Naleving VFN Gedragscode en overleg bij financiële moeilijkheden consument

De VFN leden nemen jaarlijks deel aan een self assessment waarin de naleving van de code wordt getoetst.

Artikel 8. Taalniveau

Transparante en begrijpelijke informatie van kredietaanbieders is essentieel om de consument in staat te stellen om een afgewogen beslissing te kunnen nemen. Hiertoe zullen alle nieuwe communicatie-uitingen richting de consument vanaf 1 januari 2014 een taalniveau hebben dat niet complexer is dan het door de Raad van Europa in een Gemeenschappelijk Europees referentiekader vastgelegde niveau B2. VFN leden streven hierbij na om zoveel als mogelijk op taalniveau B1 te communiceren. Het begrip communicatie-uitingen dient breed te worden geïnterpreteerd, en omvat onder andere overeenkomsten en voorwaarden, onderdelen van websites die zijn gericht op de consument en reclame-uitingen.

Voor zover wet- en regelgeving kredietaanbieders forceert om een complexer taalniveau te hanteren, zijn de VFN leden gehouden aan het nastreven van optimale duidelijkheid voor de consument.

Artikel 9. Beëindiging huwelijk en/of samenlevingsverband

Geen toelichting.

Algemene aanvullende vereisten voor dienstverlening bij doorlopend krediet

Artikel 10. Rentebeleid bij doorlopend krediet

Geen toelichting.

Artikel 11. Maximale looptijd doorlopende kredieten na 1 mei 2019

Geen toelichting.

Beheer in relatie tot Lock Up bij doorlopende kredietverlening

Artikel 12 t/m Artikel 14

Een consument die met zijn doorlopend krediet niet kan overstappen naar een andere aanbieder is Locked Up.

Een Lock Up situatie van een consument wordt veelal veroorzaakt door het gegeven dat de consument op basis van de huidige financiële situatie en de huidige bepalingen in de VFN Gedragscode die toezien op de kredietwaardigheidsstoetsing niet meer in aanmerking komt voor het uitstaande kredietbedrag.

Een Lock Up situatie is onwenselijk. Een adequaat beleid is noodzakelijk om Lock Up situaties op te lossen en te voorkomen naar de toekomst.

Als wordt vastgesteld dat de consument Locked Up is, dient het beleid van de aanbieder te voorzien in mogelijkheden om de Lock Up situatie zo snel mogelijk te beëindigen, waarbij geen misbruik van de Lock Up situatie wordt gemaakt. De oplossingsrichting wordt zodanig ingericht dat de consument zo weinig mogelijk nadeel ondervindt van zijn Lock Up situatie.

Mede in het kader van het beperken van de Lock Up problematiek schrijft de VFN Gedragscode verschillende maatregelen voor die helpen bij het voorkomen, detecteren en oplossen van Lock Up situaties. De bepalingen zijn gericht op het realiseren van een situatie van bestendige kredietverlening.

De bepalingen in Artikel 12 rond actualisatie verplichtingen impliceren niet dat de actualisatie van de dan lopende doorlopend krediet portefeuille per 1 mei 2019 moet zijn afgerond. De aanbieder geeft op geprioriteerde wijze invulling aan de actualisatie-plicht.

Relatie aanbieder en bemiddelaar

Artikel 15. Relatie aanbieder - bemiddelaar

De wet kent een aantal bepalingen over de relatie tussen de aanbieder en de bemiddelaar, die vooral samenhangen met de vergunningplicht voor de bemiddelaar en de wederzijdse verantwoordelijkheden. In het belang van de consument is het van groot belang dat ook bemiddelaars de VFN Gedragscode naleven. Dat geldt temeer omdat aanbieders voor hun distributie gebruik maken van bemiddelaars. Als een bemiddelaar, na een schriftelijk verzoek om naleving van de aanbieder, persisteert in zijn handelwijze, zal de aanbieder de bemiddelaar uitsluiten van bemiddeling. Daarnaast verwijst de Gedragscode naar art 4:97 Wft dat de aanbieder eveneens een meldplicht oplegt in de daar genoemde gevallen.

Artikel 16. Samenwerking aanbieder en bemiddelaar bij doorlopende kredietverlening

In de situatie van intermediaire dienstverlening kennen aanbieders en intermediairs een eigenstandige verantwoordelijkheid ten aanzien van de zorgplicht voor consumenten. Gegeven de onderlinge afhankelijkheden en de wenselijke gezamenlijke effectiviteit van aanbieders en intermediairs schrijft de VFN Gedragscode een kader voor dat is gericht op de samenwerking.

Daar waar bemiddelaars ook gebruik maken van onderbemiddelaars en/of aangesloten ondernemingen (zoals Ketens en Serviceproviders) hebben kredietaanbieders veelal alleen een contractuele relatie met de centrale organisatie. Als er alleen een contractuele relatie is met de centrale organisatie zullen afspraken ten aanzien van de invulling van de zorgplicht veelal gemaakt worden met de betreffende centrale organisatie.